

KATALIN MUNDA HIRNÖK

PRISPEVEK PORABSKIH SLOVENCEV K OSAMOSVAJANJU SLOVENIJE

THE CONTRIBUTION OF THE SLOVENES OF PORABJE TO THE INDEPENDENCE OF SLOVENIA

The analysis of the documents, stored in the archives of the Association of Slovenes in Hungary, i.e. articles, published mostly in the papers Porabje and Vestnik, as well as memory notes, proves that the Slovenes of Porabje significantly contributed to the independence of Slovenia. The first part of the article highlights different efforts of the Porabje Slovenes for the international recognition of Slovenia, while the second part is mostly focused on the responses of Hungarian politics to the open letter of the president of the Association of Slovenes in Hungary (addressed to all major Hungarian politicians, published in all the major Hungarian printed media) in the context of the Hungarian foreign policy before and after the break-up of Yugoslavia and at the proclamation of independent Slovenia. Also stated are the official standpoints of the Vas and Zala counties.

Keywords: independence of Slovenia, international recognition of Slovenia, Hungary, Slovenes of Porabje, Association of Slovenes in Hungary

Analiza dokumentov, ki jih hrani Zveza Slovencev na Madžarskem, člankov, ki so bili objavljeni zlasti v časopisih Porabje in Vestnik, ter spominskih beležk pokaže, da so porabski Slovenci opazno prispevali k osamosvajanju Slovenije. V prvem delu članka so osvetljene predvsem oblike prizadevanj porabskih Slovencev za mednarodno priznanje Slovenije. Drugi del prispevka obravnava odzive madžarskih političnih struktur na odprto pismo predsednika Zveze Slovencev na Madžarskem (naslovljeno pomembnejšim madžarskim politikom, objavljeno v osrednjih madžarskih tiskanih medijih) v kontekstu madžarske zunanje politike pred razpadom Jugoslavije in ob njem oz. ob razglasitvi neodvisne Slovenije ter v času mednarodnega priznanja Slovenije. Navedena so tudi stališča uprav županij Vas in Zala.

Ključne besede: osamosvojitev Slovenije, mednarodno priznanje Slovenije, Madžarska, porabski Slovenci, Zveza Slovencev na Madžarskem

UVOD

V času osamosvajanja Slovenije je tudi Madžarska doživljala korenite spremembe na družbenopolitičnem področju. Procesi demokratizacije v osemdesetih letih 20. stoletja so spomladi leta 1990 pripeljali do večstrankarskih volitev, ko je na oblast prišla desnosredinska vlada pod vodstvom Józsefa Antalla. Omenjene spremembe so razgibale tudi življenje Slovencev v Porabju in zunaj ozemlja njihove avtohtone poselitve, vzpodbudile so večjo samozavest Slovencev, kar se je izražalo v kritičnih razpravah v zvezi z delovanjem manjšinskih organizacij, predvsem Demokratične zveze južnih Slovanov.¹ Posledica nezadovoljstva je bila, da je Demokratična zveza južnih Slovanov leta 1990 razpadla. Še isto leto oktobra so porabski Slovenci na Gornjem Seniku ustanovili Zvezo Slovencev na Madžarskem,² svojo (apolitično) osrednjo organizacijo s sedežem v Monoštru.

Z ustanovitvijo Zveze Slovencev na Madžarskem (v nadaljevanju Zveza) in zlasti še po odprtju mejnega prehoda Martinje - Gornji Senik (leta 1992) so postali stiki (zlasti na kulturnem, šolskem, športnem ipd. področju) porabskih Slovencev s sosednjo Slovenijo, predvsem s Prekmurjem, intenzivnejši in bolj neposredni.

Že v času priprav na ustanovitev Zveze, zlasti pa od ustanovitve, so njeni člani (predvsem ožje vodstvo) zainteresirano in s simpatijo spremljali proces demokratizacije in državnega osamosvajanja Republike Slovenije. Informacije o osamosvojitvenih procesih so porabski Slovenci v glavnem črpali iz slovenskih medijev (radio, časopisi), iz časopisa *Porabje* ter na podlagi osebnih stikov z ljudmi na drugi strani meje, manj pa iz madžarskega tiska. Madžarski tisk je Slovenijo dolgo časa obravnaval v okviru Jugoslavije, o Sloveniji je kot o posebnem subjektu pred junijem leta 1991 le redko poročal.³

Porabski Slovenci so upravičeno pričakovali, da se bo njihov položaj po osamosvojitvi Slovenije izboljšal, kajti Porabje je bilo zaradi vrste znanih razlogov pred osamosvojitvijo na obrobju slovenske pozornosti, ko je šlo za Slovence, ki živijo zunaj matične Slovenije.⁴

1 Po mnenju članstva je Demokratična zveza južnih Slovanov v preteklosti vodila neuspešno in neustrezno politiko. Tudi porabski Slovenci so bili nezadovoljni z delovanjem omenjene organizacije, kritike so poudarjale neenakopravnost slovenskega jezika na kongresih zveze, poleg tega so menili, da vpliva skupne organizacije v Železni županiji ni bilo čutiti.

2 Glej Munda Himők, Katalin, Zveza Slovencev na Madžarskem, v: *Enciklopedija Slovenije*, zv. 15, 2001, 265–266.

3 Več o tem glej: Szilágyi, Imre, Odmevi Demosa na Madžarskem, v: *Časopis za zgodovino in narodopisje*, Demosov zbornik, Letnik 72 - Nova vrsta 37, 3–4 zvezek, 2001, 729–743. – Madžarski tisk je junija in julija (predvsem pa v času vojne) s posebno pozornostjo in simpatijo spremljal slovenske dogodke. Precej člankov je bilo objavljenih v dnevnem in tedenskem madžarskem tisku.

4 Milan Kučan, predsednik predsedstva Slovenije je v intervjuju za časopis *Porabje* nekaj dni pred razglasitvijo slovenske neodvisnosti na vprašanje, kaj bi sporočil Slovincem v zamejstvu, ki zelo pozorno spremljajo

Slovesnosti ob proglasitvi slovenske državne samostojnosti 26. 6. 1991 v Ljubljani so se udeležili predstavniki vodstva Zveze⁵ in predstavnik vzgojno-izobraževalne ustanove.⁶ Proslave sta se udeležila tudi visoka predstavnika na županijski ravni,⁷ ni pa bilo predstavnikov madžarske vlade. Ne gre pa prezreti dejstva, da so bili porabski Slovenci prisotni tudi na slovesnosti ob proglasitvi slovenske državnosti v Murski Soboti.⁸

DELOVANJE PORABSKIH SLOVENCEV NA MADŽARSKEM ZA PRIZNANJE SLOVENIJE

Porabski Slovenci so že s svojo udeležbo na proglasitvi slovenske državnosti pokazali visoko stopnjo solidarnosti z državo matičnega naroda, omenjena solidarnost se je pokazala tudi ob vojaškem posegu JA in v času poznejšega, več mesecev trajajočega prizadevanja za mednarodno priznanje slovenske države.

Prva konkretna in pomembna akcija se je sprožila že tri dni po razglasitvi samostojne Slovenije, ko so predstavniki Zveze poslali odprto pismo pomembnejšim madžarskim politikom (med drugim tudi ministrskemu predsedniku Antallu, kot tudi predsedniku Komisije za manjšinske in verske zadeve pri madžarskem parlamentu Fodorju), hkrati pa tudi osrednjim madžarskim ter tudi županijskim medijem (*Népszabadság*, *Magyar Nemzet*, *Vas Népe* itd.). V omenjenem pismu je predsednik Zveze naslovnike seznanil o svoji udeležbi na proslavi 26. junija 1991 v Ljubljani, ko je Slovenija razglasila suvereno državo. Hkrati je prosil madžarsko vlado, da prizna Slovenijo in obsodi agresijo jugoslovanske vojske proti državi Sloveniji.⁹ Iz pisma je razvidno, da so bila stališča Zveze o osamosvojitvi Slovenije jasna in pogumna.

dogajanja v matični domovini, povedal naslednje: »Predvsem to, da bodo imeli tudi vnaprej v Sloveniji državo matičnega naroda, ki bo demokratično urejena in bo zato lahko z uveljavljanjem demokratičnih načel, ki veljajo v vseh evropskih državah, in razmerju med njimi postavila tudi vprašanje enakopravnosti slovenskih manjšin. Upam, da slovenska samostojnost zlasti porabskim Slovincem ne bo pomenila ničesar, česar doslej niso upravičeno pričakovali, da je dolžna in da to zanje mora storiti država matičnega naroda.« Več o tem glej: Ružič, Ernest, Pogovor s predsednikom predsedstva Slovenije Milanom Kučanom. Samostojna Slovenija se bo po evropskih načelih zavzela za manjšine, v: *Porabje*, leto 1, št. 10, Monošter, 20. 6. 1991, 2.

5 Jože Hirnök, predsednik Zveze Slovencev na Madžarskem. Irena Pavlič, sekretarka Zveze, je bila v času proslave na Svetovnem slovenskem kongresu in se je tudi udeležila proslave.

6 Proslave se je udeležil Karel Krajcar, učitelj OŠ Števanovci.

7 Dr. Gyula Pusztai, predsednik Skupščine Železne županije iz Sombotela in dr. Dénes Pálffy, predsednik Skupščine Zalske županije iz Zalaegerszega.

8 Slovesnosti v Murski Soboti so se udeležili: Francek Mukič (novinar pri *Vas Népe*), Marijana Sukič, urednica časopisa *Porabje*, Irena Barber, sekretarka Zveze, Brigita Korpič, sodelavka (računovodkinja) Zveze, Katalin Hirnök (ravnateljica Muzeja Avgusta Pavla v Monoštru, članica Zveze).

9 Pismo (original) v madžarščini hrani arhiv uredništva *Porabja*. Pismo je bilo objavljeno v slovenščini v: *Porabje*, leto 1, št. 11, Monošter, 4. 7. 1991, 2 in v: *Vestnik, Népiújság* 3, Posebna izdaja, Murska Sobota, 1. julija

Ne le predstavniki Zveze, temveč tudi prebivalci slovenskih vasi, ki so podpirali neodvisnost Slovenije, so izrazili ogorčenost ob vojaškem napadu na Slovenijo, hkrati pa izrazili sočustvovanje s Slovenci v matični državi in intenzivno razmišljali, kako bi lahko pomagali Sloveniji.¹⁰

Sledile so konkretne akcije, kot npr. priprave na namestitve morebitnih beguncev iz Slovenije v kulturnih domovih ter pobuda učiteljice osnovne šole Gornji Senik za nabavo sanitetnega materiala.¹¹

Predsednik Zveze se je 29. junija oglasil v uredništvu *Vestnika* v Murski Soboti, kjer je sodelavcem *Vestnika*, kakor tudi Slovencem nasploh, izrekel solidarnost v imenu porabskih Slovencev.¹² Obiskal je tudi uredništvo *Murskega Vala*, kjer je prebral odprto pismo Zveze, ki so ga pozneje še večkrat predvajali. Oglasil se je tudi pri Andreju Gerenčerju, predsedniku Skupščine Občine Murska Sobota in ponudil pomoč Zveze. Gerenčer je povedal, da bolnica v Rakičanu potrebuje kri in določena zdravila ter sanitetni material.¹³

Zveza je kupila zaprosena zdravila in sanitetni material in skupaj z Rdečim križem Železne županije ter direktorjem Transfuzijske postaje Istvánom Lajosem organizirala krvodajalsko akcijo. 5. julija je prišlo do izvedbe krvodajalske akcije na Gornjem Seniku, kjer je od 60 prijavljenih sodelovalo 54 oseb (z Gornjega Senika, z Dolnjega Senika, iz Sakalovcev, Števanovcev in Monoštra).¹⁴ Med prostovoljci je bilo tudi 12 madžarskih vojakov, ki so služili vojaški rok na Gornjem Seniku.

Tudi predavatelji in slušatelji Katedre za slovenski jezik in književnost na Visoki učiteljski šoli Dániel Berzsényi v Sombotelu so se vključili v proces za priznanje neodvisne Slovenije. To potrjuje pismo, ki je bilo naslovljeno na rektorja Univerze v Mariboru in dekana Pedagoške fakultete kot odgovor na pismo iz omenjenih

1991, Különkiadás, 3.

10. Navedli bomo nekaj mnenj, stališč prebivalcev Gornjega Senika o dogodkih v Sloveniji: »Ko človek hodi po vasi in se pogovarja z ljudmi, ne razumejo, ne morejo verjeti, da je lahko prišlo do tega, da so vojaki napadli Slovenijo.« Ali »Vsak narod ima pravico do samoodločbe.« Več o tem glej: K. H. [Katalin Hirnök], Naši ljudje o dogajanjih v Sloveniji, v: *Porabje*, leto 1, št. 12, Monošter, 18. 7. 1991, 6.

11. Osnovna šola Gornji Senik je ponudila denar otroške organizacije.

12. *Vestnik, Néptűság* 3, Posebna izdaja, Murska Sobota, 1. julija 1991, Különkiadás, 3.

13. Predsednik Zveze je v intervjuju za časopis *Porabje* takole opisal dogodke tistega dne: »...Priznam, da mi ni bilo vseeno. Že doma sem slišal, da so zaprli mejni prehod Hodoš-Bajánsenye, zato sem se napotil proti Rédicu, kjer so me hoteli graničarji preusmeriti proti Lentiju. Vprašali so me, zakaj hočem v Mursko Soboto, ali nisem slišal, kaj se dogaja v Sloveniji? Ravno zato grem tja, sem jim odgovoril, da bi to pismo lahko prebral po radiu ... Ko sem jih na njihovo prošnjo seznanil z vsebino, so mi graničarji salutirali in me pustili naprej ... Nenavadno je bilo, da nisem videl ljudi na cesti. Od Rédicu do Murske Sobote so ceste bile dejansko prazne, ker so ravno pred tistim po radiu opozorili na zračni napad. Seveda sem bil malo prestrašen, kajti 'mrtvo' je bilo vse. Našel sem pa gospoda Gerenčerja na njegovem delovnem mestu, kjer je organiziral obrambo.« Več o tem glej: Gouth, Suzana, Prijatelja spoznaš v nesreči, v: *Porabje*, leto 16, št. 27, Monošter, 6. 7. 2006, 4.

14. Seznam krvodajalcev je bil objavljen v: *Porabje*, leto 1, št. 12, Monošter, 18. 7. 1991, 1.

ustanov.¹⁵ V pismu so izrazili podporo osamosvojitvenim težnjam Slovenije in obsodili agresijo JA. Hkrati so tudi poudarili, da bodo izrabili vse možnosti, da večinskemu (madžarskemu) narodu prikažejo upravičeni boj Slovenije. Iz vsebina pisma smo še zvedeli, da so 28. junija poslali faks predsedstvu neodvisne Republike Slovenije, v katerem so izrazili podporo predsedstvu in globoko ogorčenost zaradi agresije JA.

Pri organiziranju pomoči Sloveniji so se izkazali tudi nekateri madžarski funkcionarji na županijski ravni,¹⁶ kar pa ni bilo zmeraj enostavno, zlasti ne takoj po razglasitvi neodvisne Slovenije, kajti madžarska vlada ni podprla oz. priznala neodvisne Slovenije in je čakala na stališče mednarodne skupnosti.¹⁷

ODZIVI NA ODPRTO PISMO PREDSEDNIKA ZVEZE S STRANI MADŽARSKE OBLASTI IN POLITIKE

Odzive na odprto pismo predsednika Zveze s strani madžarske politične strukture moramo obravnavati v kontekstu madžarske zunanje politike, zato bomo na kratko povzeli, kakšno stališče je imela madžarska vlada pred razpadom Jugoslavije, ob njem oz. ob razglasitvi neodvisne Slovenije ter v času do njenega priznanja.

Pri prikazu omenjenih stališč bomo izhajali predvsem iz članka *Madžarska zunanja politika in južnoslovanski prostor po letu 1990*,¹⁸ madžarskega polito-

15 Pismo iz Sombotela. *Porabje*, leto 1, št. 12, Monošter, 18. 7. 1991, 2.

16 Dr. Gyula Pusztai, predsednik Skupščine Železne županije, dr. Lajos István, vodja transfuzijske postaje v Sombotelu, in László Poór, sekretar županijskega Rdečega križa.

17 Naj navedemo le primer v zvezi z Rdečim križem Železne županije, ki govori o tem, da ta ni upal takoj, ko so jih kolegi RK Slovenije obvestili o dogodkih v Sloveniji in jih prosili, da bi jim po telefaksu izrazili moralno podporo, ukrepati po svoji presoji, zato so vprašali RK Madžarske, kaj storiti. Ker tudi oni niso vedeli, so vprašali Ministrstvo za zdravstvo, oni spet Ministrstvo za zunanje zadeve ipd. Ne glede na odgovor iz Budimpešte, naj se RK Železne županije nikar ne vmešava v jugoslovanski konflikt, so predstavniki RK Železne županije po krajši neodločnosti le vzeli organizacijo v svoje roke. Rezultat tega je bil, da je vodja transfuzijske postaje poklical kolege v Ljubljani, ki so mu konkretno povedali, kaj vse rabijo: kri, sanitetni material ipd. Sledili so telefonski pogovori z Budimpešto (s sedežem RK Madžarske, z ministrstvom, s farmacevtskim centrom, z osrednjim carinskim centrom ipd.). Rezultat tega je bil, da so iz Budimpešti dobili odgovor, da kri in sanitetni material lahko gre v Slovenijo, ampak naj se madžarski RK pri tem ne omenja. Sklicujejo naj se na sodelovanje med sombotelsko in murskosoboško bolnico, ker madžarska država ne podpira Slovenije. Vodja transfuzijske postaje in županijski RK so si prizadevali, da bi to sramoto omilili. 1. julija 1991 je sekretar RK Železne županije pri mejnem prehodu Bajánsenye tako rekoč na skrivaj predal prvo pošiljko krvi. Čez tri dni, 4. julija, ko so v Sombotelu nalagali v kombi drugo večjo humanitarno pošiljko za bolnico v Rakičanu, so dobili iz Budimpešte sporočilo, da premier Antall obvešča RK Železne županije, da na kombiju vseeno lahko uporabljajo oznako Rdečega križa. Omenjeni primer je zadosti zgovoren in ne potrebuje dodatnega komentarja. Več o tem glej: Mukič, Francek, Solodarnost. *Vestnik*, leto XLIII, št. 27, Murska Sobota, 11. 7. 1991, 2.

18 Szilágyi, Imre, A magyar külpolitika és a délszláv térség 1990 után, v: *Külügyi Szemle*. 2004. harmadik évfolyam 1–2. szám, 5–27.

loga in zgodovinarja Szilágyija, enega boljših poznavalcev političnih razmer v Sloveniji in na zahodnem Balkanu. Avtor je v prvem delu svojega članka predvsem na podlagi tiskanih medijev analiziral madžarske reakcije na razpad Jugoslavije. V nadaljevanju jih bomo nekaj poudarili, iz njih pa bo razvidno, da je razpad Jugoslavije madžarsko državo zadeval z več vidikov.

Po vojaškem napadu JA na Slovenijo se je Madžarska znašla v nelagodnem položaju. Med prizadevanji madžarske zunanje politike so se od maja 1990 počasi formulirali trije vidiki: evropska integracija, dobri odnosi s sosednjimi narodi ter podpora Madžarom, ki živijo zunaj Madžarske, toda napetosti v Jugoslaviji niso olajšale skupne uveljavitve omenjenih vidikov. V danem položaju si je madžarska vlada predvsem prizadevala, da bi bile njene odločitve v skladu s stališči zahodno-evropskih držav in pomembnejših mednarodnih organizacij. To pa še ne pomeni, da občasno nekateri člani vlade ali nekateri krogi, ki so bili blizu vlade, ne bi izražali tudi drugačnih stališč. 25. junija 1991 je predstavnik za tisk pri zunanjem ministrstvu izjavil, da je madžarsko stališče enako deklaraciji, ki je bila sprejeta na konferenci zunanjih ministrov OVSE. Deklaracija poudarja pomen demokratičnega razvoja in prostorske integracije Jugoslavije in spodbuja k mirni rešitvi krize.¹⁹

Kot smo že omenili, se predstavniki madžarske vlade niso udeležili proslave ob razglasitvi neodvisne Slovenije v Ljubljani, proslave so se udeležili predstavniki obmejnih županij (Vas in Zala), prav tako pa tudi predstavniki Slovencev na Madžarskem.

27. junija je madžarska vlada v novi izjavi ponovno poudarila svoja načela, ki so bila v skladu z evropskimi dokumenti, in sicer, da so v nenehnem kontaktu z evropskimi in s severnoameriškimi vladami. Ponovno je izrazila upanje, da nastale napetosti ne bi smele neugodno prizadeti Madžarov v Jugoslaviji in da si še naprej prizadeva za razvoj dobrososedskih odnosov z Jugoslavijo. Največja opozicijska stranka, liberalna SZDSZ (Zveza svobodnih demokratov) je v kratki izjavi poudarila, da obsoja akcijo JA v Sloveniji, ker se ustavna kriza ne sme reševati z nasiljem, sprejemljive so samo tiste rešitve, ki temeljijo na mirnih pogajanjih. Madžarska diplomacija se je odločila tudi za aktivne korake: predsednik vlade Antall se je 29. junija po telefonu pogovarjal z Antejem Markovićem, predsednikom jugoslovanske vlade, madžarska vlada pa je svoja stališča posredovala tudi predsedujočemu EU ter ameriškemu in sovjetskemu predsedniku. V tem času so se na madžarsko vlado izvajali pritiski z različnih strani. Predstavniki Slovencev in Hrvatov na Madžarskem so v javnem pismu prosili vodstvo države, naj Madžarska obsodi vojaško agresijo JA oziroma naj podpira slovenska in hrvaška demokra-

● ● ●

19 Isto kot opomba 18, 8–9.

tična prizadevanja ter naj prizna slovensko in hrvaško državo. Ko so zahodne vlade v začetku julija malenkost spremenile svoja stališča, se je predsednik vlade Antall skliceval na to, da po mirovnih pogodbah po prvi svetovni vojni Vojvodina spada k Jugoslaviji, ne pa k Srbiji, torej bo po razpadu Jugoslavije treba upoštevati to dejstvo. Vodja manjše vladne stranke (FKGP – Neodvisna stranka maloposestnikov) József Torgyán je govoril o tem, da njegova stranka podpira ustanovitev hrvaške in slovenske neodvisne nacionalne države, oziroma da bi v primeru osamosvojitve obeh držav morala mednarodna konferenca obravnavati položaj Madžarov v Vojvodini in bo potrebna zgodovinska korekcija v zvezi s temi vprašanji. Stranke levoliberalne opozicije so soglasno zavrnilе besede omenjenega politika. Upoštevajoč vse to in držo mednarodne javnosti je madžarska vlada v nadaljnjem obdobju postala bolj previdna. Zunanji minister Géza Jeszenszky je julija ponovno govoril o tem, da mora Madžarska upoštevati usodo in položaj madžarske manjšine v Jugoslaviji, septembra pa je izjavil, da priznanje Hrvaške in Slovenije ni na dnevnem redu.²⁰

Slovenija si je prizadevala za priznanje in uveljavitev svoje državnosti tudi s pogostimi obiski njenih najvišjih politikov v številnih evropskih državah in tudi v Združenih državah Amerike. V diplomatski aktivnosti so bile zlasti velike pozornosti deležne sosednje države, pri čemer sta bili v ospredju Avstrija in Italija, v veliki meri pa tudi Madžarska.

Slovenski zunanji minister Dimitrij Rupel je 26. in 27. avgusta 1991 obiskal Budimpešto, kjer se je sestel z madžarskim zunanjim ministrom Gézo Jeszenszkom in s predsednikom vlade Józsefom Antallom. Po besedah slovenskega ministra so se madžarski sogovorniki »... povsem jasno izrazili o tem, da Slovenija in Hrvaška zaslužita priznanje samostojnosti. Madžarska pa zaradi svojega posebnega položaja ne more biti prva, ki bo to priznanje izrekla, bo pa to storila pol koraka za drugimi.«²¹

Kot smo že povedali, so se stališča madžarske vlade spreminjala v skladu s stališči mednarodne skupnosti. Časnik *Vestnik* je 17. oktobra objavil kratko novico o tem, da predsednik zunanjepolitičnega odbora madžarskega parlamenta Gyula Horn meni, da bi skupno madžarsko-avstrijsko-italijansko in nemško priznanje Slovenije in Hrvaške spodbudilo tudi druge države, da bi ukrenile enako.²² Ne glede na omenjeno pobudo je Madžarska v popolnem soglasju z namero zaho-

20 Isto kot opomba 18, 9–10.

21 eR [Ernest Ružič], Slovenski zunanji minister v Budimpešti, Prehodi v manj kot dveh mesecih. *Porabje*, leto 1, št. 16. Monošter, 12. 9. 1991, 2; o podrobnostih Ruplovega obiska na Madžarskem glej še: Rupel, Dimitrij: *Skrivnost države*, Ljubljana, Založba Delo-Slovenske novice, 1992, 183.

22 Za skupno priznanje. *Vestnik*, leto XLIII, št. 41, Murska Sobota, 17. 10. 1991, 2.

dnoevropskih držav šele 15. januarja leta 1992 priznala neodvisnost Slovenije in Hrvaške.

Odgovori predstavnikov madžarske oblasti na odprto pismo Zveze, ki jih bomo obravnavali v nadaljevanju, so tesno povezani z zgoraj opisanimi stališči madžarske zunanje politike. Na odprto pismo Zveze, ki je bilo objavljeno 3. julija v županijskem časopisu *Vas Népe*, se je še isti dan odzval Odbor Madžarskega demokratskega foruma v Železni županiji. Obvestili so predsednika Zveze Slovencev na Madžarskem, da so s sočustvovanjem brali odprto pismo, naslovljeno na predsednika madžarske vlade. Odbor poudarja stališče, da ima vsak narod neodtujljivo pravico, da na demokratičen način izbere, v kakšnih državnih okvirih želi živeti; obsoja agresivno omejevanje oziroma zatiranje osamosvojitvenih prizadevanj narodov v vseh okoliščinah; izraža pripravljenost pomagati Sloveniji, če bi se stvari obrnile v nezaželeno smer. Drugi del pisma govori o dobrih odnosih med Železno županijo in Slovenijo, kakor tudi o stališčih Odbora do zagotavljanja manjšinskih pravic (tudi Slovencev) v Železni županiji.²³

Na odprto pismo Zveze se je odzval tudi predsednik madžarskega parlamenta György Szabad. V pismu, datiranem s 7. avgustom, predsednik madžarskega parlamenta izraža prepričanje, da so prizadevanja Slovencev za demokratične pravice do samoodločbe ter neuporaba agresije v urejanju odnosov sosedskih narodov zelena smer urejanja odnosov. Solidarnost Slovencev na Madžarskem z demokratičnimi prizadevanji rojakov na drugi strani meje se zdi parlamentu naravna.²⁴

Pismo Urada predsednika vlade Republike Madžarske predstavnikom Zveze, datirano 2. septembra, na eni strani govori o tem, da je Madžarska čakala na stališče mednarodne skupnosti zaradi že omenjenih dejstev, na drugi strani pa vseeno daje nek občutek upanja, ne glede na previdni ton, da bo v prihodnosti le prišlo do uspešnega zaključka obrambe neodvisnosti Republike Slovenije.²⁵

23 Original hrani Zveza Slovencev na Madžarskem, prva objava: Munda Hirnök, Katalin. Delovanje pripadnikov slovenske manjšine v Porabju na Madžarskem za neodvisno Slovenijo, v: Klemenčič, Matjaž (ur.), Janez Stergar, Samo Kristen, Katalin Munda Hirnök, Milica Trebše-Štolfa, *Viri o demokratizaciji in osamosvojitvi Slovenije. (Del 4, Slovenci v zamejstvu in po svetu ter mednarodno priznanje Slovenije)*, (Viri, št. 20). Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije, 2005, 78–79, 83–84.

24 Isto kot opomba 23, 77, 82–83.

25 To potrjuje citat iz pisma: »To kaj bo na koncu, vem, toda kaj bo do takrat, tega ne vem!, je rekel znani madžarski politik po koncu vojne. Poznate stališče madžarske vlade in lahko upamo, da na 'koncu' ne bo treba dolgo čakati.« Več o tem: Munda Hirnök, Katalin. Delovanje pripadnikov slovenske manjšine v Porabju na Madžarskem za neodvisno Slovenijo, v: Klemenčič, Matjaž (ur.), Janez Stergar, Samo Kristen, Katalin Munda Hirnök, Milica Trebše-Štolfa, *Viri o demokratizaciji in osamosvojitvi Slovenije. (Del 4, Slovenci v zamejstvu in po svetu ter mednarodno priznanje Slovenije)*, (Viri, št. 20). Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije, 2005, 76, 81–82.

ODZIVI NA PRIZADEVANJA PORABSKIH SLOVENCEV IN PREDSTAVNIKOV
ŽELEZNE ŽUPANIJE S STRANI SLOVENIJE

Direktor Pomurskega zdravstvenega zavoda Organizacijske enote Splošne bolnišnice Murska Sobota Emerik Zver se je v pismu, datiranim s 5. 8. 1991, zahvalil predsedniku Zveze. Poudaril je, da so bili porabski Slovenci med prvimi, ki so ponudili finančno in moralno podporo v težkih vojnih trenutkih.²⁶

V 15. številki časopisa *Porabje* (29. avgusta 1991) je bilo objavljeno pismo Andreja Gerenčerja, predsednika Skupščine Občine Murska Sobota, v katerem se je zahvalil tako za moralno kot finančno podporo porabskih Slovencev. Poudaril je, da omenjena podpora dokazuje, da ob meji živijo dobri ljudje in zavedni Slovenci, s katerimi jih povezuje več kot samo sosodstvo.²⁷

Naslednji podatek govori o zahvali Gyula Pusztaiju, predsedniku Skupščine Železne županije, s strani predsednika Skupščine Občine Murska Sobota Andreja Gerenčerja. Železna županija oz. njegovi predstavniki, med katerimi prav gotovo izstopa Pusztai, so ponudili tako moralno kot drugo podporo (pošiljanje zdravil in krvi bolnišnici v Rakičanu) občini Murska Sobota.

Kot smo že omenili, je bil Pusztai prisoten na razglasitvi slovenske državne samostojnosti v Ljubljani. Po njeni razglasitvi je odkrito govoril o tem, da mora Madžarska priznati samostojno Slovenijo. Takšno stališče so sprejeli tudi na izrednem zasedanju skupnosti Alpe-Jadran, ki je bilo v Celovcu. Vse članice so enoglasno odločile, da si bodo po svojih močeh prizadevale, da bi njihove vlade priznale Slovenijo. Pusztaijevo mnenje so objavili številni madžarski mediji. V časopisu *Magyar Hírlap* je pisalo, da je Železna županija priznala Slovenijo.²⁸ Članek s tem naslovom je razburkal javno mnenje na Madžarskem. Posledica je bila, da je zunanje ministrstvo pokaralo Pusztaija, češ da želi Železna županija prevzeti tudi nekatere državniške zadeve, kar pa seveda ni bilo res.²⁹

Gyula Pusztai je za izkazano posebno naklonjenost slovenskemu osamosvajanju prejel visoko priznanje R Slovenije.

26 Original hrani Zveza Slovencev na Madžarskem, prva objava: isto kot opomba 23, 82.

27 Hvala, dragi rojaki!, v: *Porabje*, leto 1, št. 15, Monošter, 29. 8. 1991, 2.

28 Fodor, Sándor, A kormány álláspontja finomodik. Vas megye már elismerte Szlovéniát, v: *Magyar Hírlap*, 1991. július 5.

29 Zahvala Pusztaiju. *Vestnik*, leto XLIII, št. 32, Murska Sobota, 15. 8. 1991, 3.

